

Avrupalı Yabancı Savaşçılar: Kimlik Arayışı ve İntikam Güdüsü

MOLENBEEK

BM başta olmak üzere çok sayıda uluslararası örgüt tarafından takip edilen yabancı savaşçı akımında bir dönem Suriye ve Irak savaş sahalarına giden toplam yabancı savaşçı sayısının 20 bini aştığı iddia edilmiştir. Bu sayılar içerisinde Avrupalıların oranı ise 2014'teki 2.500 seviyelerinden yükselerek 2016 sonu itibariyle 4.000 üzeri seviyesini görmüştür.

Ömer Behram ÖZDEMİR

Suriye İç Savaşı'yla birlikte devlet dışı aktörlerin sahadaki varlıkları ve bölgesel/küresel aktörler ile kurdukları iş birliği ilişkileri en azından Irak-Suriye hattında devlet dışı aktörlerin mevcut kaos ortamında devletin boşluğunu kimi yerlerde doldurmasıyla sonuçlandı. IŞİD ve el-Kaide'nin bölgedeki yükselişleri esnasında bu örgütlerin saflarında savaşan yabancı –Iraklı ve Suriyeli olmayan– unsurlar dikkat çekmeye başladı (PKK'nın Suriye kolu YPG'ye de son 3 yılda Avrupa ülkelerinden katılımlar olsa da sahada ABD ve Batılı hükümetlerle iş birliği halinde olan YPG'nin yabancı unsurları “şimdilik” tehdit olarak sınıflandırılmamakta ve haliyle pek ilgi çekmemekte). Lakin bu yabancı savaşçılar arasında Avrupa kökenlilerin sayısının “istisna katılımlar”dan “topluluklar”a ulaşması, Batı merkezli radikalizm tartışmalarına yeni bir boyut kattı. Charlie Hebdo, Bataclan, Brüksel gibi sansasyonel eylemler başta olmak üzere Avrupa'da gerçekleşen terör eylemleri bir yandan Avrupa'da halihazırda var olan genelde yabancı karşıtlığı, özelde de İslam karşıtlığı akımını beslerken öte yandan Suriye ve Irak'taki devlet dışı aktörlerle ilişkilere sahip ve hatta savaşa katılmış Avrupa vatandaşlarının kendi ülkeleri için bir “ulusal güvenlik sorunu” haline gelmelerine yol açmıştır. Yabancı savaşçıların profilleri üzerine yapılan araştırmalarla ve bu savaşçılardan bazılarının medya yoluyla haberdar olduğumuz mülakatlarıyla bu popüler akıma dair literatür genişlemeye başlamıştır. Dünya Savaşları, İspanyol İç Savaşı ve Lübnan İç Savaşı'nda farklı örneklerini gördüğümüz yabancı savaşçı akımının “İslamcı” yapılar içerisindeki mazisinde ise Afganistan, Bosna Hersek, Somali, Keşmir, Çeçenistan ve Irak örnekleri ilk akla gelenler. Suriye ise yakın tarihteki en büyük “yabancı savaşçı” akımının yaşandığı savaş olarak yukarıdaki örneklerin arasına ilk sıradan eklenmiştir.

BM başta olmak üzere çok sayıda uluslararası örgüt tarafından takip edilen yabancı savaşçı akımında bir dönem Suriye ve Irak savaş sahalarına giden toplam yabancı savaşçı sayısının 20 bini aştığı iddia edilmiştir. Bu sayılar içerisinde Avrupalıların oranı ise 2014'teki 2.500 seviyelerinden yükselerek 2016 sonu itibarıyla 4.000 üzeri seviyesini görmüştür. Cameron ve May gibi İngiliz siyasetinin ileri gelen isimleri Suriye İç Savaşı'nın yarattığı ortamın radikal İngiliz vatandaşlarının yabancı savaşçılara dönüşmesinde pay sahibi olduğunu dile getirmişlerdir. İngiliz medyasında ise yakın zamanda halen 300 kadar İngiliz vatandaşının IŞİD

Trinidad Tobago'dan Fransa'ya, İngiltere'den Jamaika'ya yabancı savaşçıların ekseriyetinde radikalleşme sürecinin başlangıcı, Suriye ve Irak'ta yaşanan kanlı savaşların sosyal medyada milyonlara anında ulaşan kanlı görüntüleridir.

saflarında savaştığı ve bir kısmının örgüt içerisinde önemli görevlerde yer aldığı iddiaları yer almıştır. Belçika'daki Antwerp şehri gibi bir başka toplu “yabancı savaşçı” göçü yaşanan yer ise İngiltere'deki Brighton'dır. Son tahlilde İngiliz yabancı savaşçıların nicelikten ziyade nitelik açısından Avrupalı savaşçılar arasında önemli bir yerde bulduklarını söyleyebiliriz. İngiltere'den kıta Avrupa'sına geldiğinde Fransa ve Belçika son 5 yılda ciddi şekilde el-Kaide ve IŞİD'e yabancı savaşçı üreten merkezler konumuna geldiler. Fransız yabancı savaşçı varlığının minimum 1.800-2.000 civarında olduğu düşünüldüğünde Avrupalı yabancı savaşçıların çok büyük bir kısmının Fransa'dan geldiğini görmekteyiz. Elbette böylesi bir veri Fransada yükselen aşırı milliyetçilik ve bununla doğru orantıda artan İslamofobi dalgasından bağımsız olarak değerlendirilemez. Fransa'nın ardından ise Belçika ve Almanya gelmekte. 750'den fazla vatandaşı Suriye ve Irak'a savaşa giden Belçika nüfusuna oranla en yüksek yabancı savaşçı çıkışı olan Avrupa ülkesi. Fransa ve Belçika'da son 3 yılda yaşanan terör saldırıları göz önüne alındığında “yabancı savaşçıların” vatandaşları oldukları ülkelere dönmeleri hususu, Avrupalı devletler için saf bir “ulusal tehdit” potansiyeli taşımakta. Peki bu potansiyel iç tehditlerin profilleri bize neler söylemekte?

Öncelikle şunu söylemek gerekir ki Trinidad Tobago'dan Fransa'ya, İngiltere'den Jamaika'ya yabancı savaşçıların ekseriyetinde radikalleşme sürecinin başlangıcı, Suriye ve Irak'ta yaşanan kanlı savaşların sosyal medyada milyonlara anında ulaşan kanlı görüntüleridir. Bilhassa Esad güçlerinin işlediği sayısız savaş suçu ve bu durumun hesap verilmeksizin devamı, sosyal medyada bu görüntülerle karşılaşan henüz radikalleşmemiş bireyler üzerinde süreç başlatıcı ve hızlandırıcı bir etkiye sahip. Batılı yabancı savaşçılar

arasında bir şekilde demeçleri bizlere yansıyan profillerin Esad güçlerinin sivillere karşı katliamlarına karşı durmak motivasyonuna en azından ilk etapta sahip olduklarını biliyoruz. Esad güçlerine karşı savaşmak adına Nusra Cephesi'ne katılan ABD vatandaşı Ebu Hureyre el-Amriki ve Kaddafi'ye karşı savaşan güçlere katılan İrlandalı Hüссam Neccar'ın hükümet güçlerinin izlediği sistematik katliam ve tecavüz hadiselerinden etkilendikleri bilinmekte. Bunlara benzer pek çok örnek de radikalleşme sorununun en temelinde terörü devlet politikası olarak uygulayan otoriter rejimlerin olduğunu göstermektedir. Buna rağmen diğer motivasyonlar da bireylerin radikalleşme sürecini tamamlayan parçalar olarak karşımıza çıkar. Venhaus'a göre radikal savaşçıların temel motivasyonları 3 parçaya ayrılmaktadır: İntikam arayışı, statü arayışı ve kimlik arayışı.

Özellikle Suriye savaş sahası, bu arayıştaki bireyler için tam manasıyla sonsuz kaynak üretmekte. Esad güçlerine karşı savaş "intikam" güdüsünü beslemek hususunda etkili olurken cephede sağlanan "şöhret" ve "mevki" ise statü arayışını beslemektedir. IŞİD'in vitrin mankenleri misali sosyal medya propaganda-sında sürekli yabancı savaşçıların hikayelerine yer vermesi, onları özellikle infaz videolarının başrolünde görevlendirmesi örgütün bu statü arayışı güdüsünün farkında olduğunu ve bunu beslemeye çalıştığını göstermektedir. Kimlik arayışı da özellikle Batı'dan gelen savaşçı unsurlar arasında etkin bir arayış olarak karşımıza çıkmakta. IŞİD özelinde baktığımızda el-Kaide'nin aksine savaşçı unsurların ideolojik arka planlarının ve örgüte –kendi deyimleriyle hilafete– bağlılıklarının daha zayıf olduğu ön plana çıkmaktadır. Batılı radikaller hususunda Olivier Roy "anti-kahramanlar" şeklinde bir kullanıma başvurmuştur. Roy sadece Batı toplumuna entegre olamamanın değil, yeni neslin nihilist özellikleriyle de alakalı olduğunu öne sürer. Fransız, İngiliz toplumlarında buldukları sosyal çevreye çeşitli sebeplerle uyum sağlayamayan, kimliksiz ve idealsiz unsurlara yüksek bir ülkü adına savaşmak –IŞİD ve el-Kaide söyleminde bu savaş "cihad" olarak anılmaktadır– ve gerekirse o yolda ölmek –ki bu ölüm de sadece İslamcı değil sol gruplarının literatürüne de "şehit" olarak girmiştir– yeni bir kimlik inşasının tamamlayıcı unsurlarıdır. Bu açıdan bakıldığında savaş sahasında denk geldiğimiz "Ebu X el-Britani" gibi künyeler sadece söz konusu kişilerin gizlilik amacıyla kullandıkları künyeler değil, aynı zamanda sahip oldukları yeni kimliklerinin de

Esad güçlerine karşı savaş "intikam" güdüsünü beslemek hususunda etkili olurken cephede sağlanan "şöhret" ve "mevki" ise statü arayışını beslemektedir.

nişanesidir. Savaşın ilk yıllarında da yabancı savaşçıların profillerine dair benzer ipuçları taşıyan çalışmalar bulunmaktaydı. Lakin ilk dönem yabancı savaşçıların genelde savaş sahası olarak zihinlerinde sadece Suriye ve Irak'ı belirlediklerini görmekteyiz. IŞİD'e karşı uluslararası müdahalelerin artmasıyla IŞİD'in savaşçılarına Avrupa'da eylem çağrılarını yapması –bu eylemler kimi zaman örgütlü komplike eylemler iken kimi zaman da literatüre "yalnız kurt" eylemi olarak geçen tek kişinin gerçekleştirdiği ve istihbaratların çaresiz kaldığı eylemlerdir– yabancı savaşçıların eylem sahasını Avrupa içlerine kadar genişletmiş ve bu da haliyle Avrupa için doğrudan tehlike manasına gelmiştir. Batı yönetimleri açısından bu sorunu daha tehlikeli hale getiren durum ise Batılı yabancı savaşçıların çoğunlukla katılımlarda Nusra Cephesi yerine IŞİD'i tercih etmeleridir. Suriye ve Irak savaş sahasından bağımsız olan Charlie Hebdo eylemini bir kenara koyarsak Avrupa'da son dönemde gerçekleşen silahlı eylemlerin tamamına yakının IŞİD tarafından işlendiği görülmektedir. Bu da Nusra Cephesi'ni –kendini fesh edip Şam Fetih Cephesi adını alana kadar Suriye'deki resmi el-Kaide yapılanması– Batı hükümetleri için şimdilik IŞİD kadar büyük bir tehdit yapmamaktadır. Suriye ile 900km'yi aşan bir sınıra sahip Türkiye'den dahi Suriye savaşına katılan yabancı savaşçıları hususunda Nusra Cephesi unsurları ile IŞİD unsurları arasında bir denge bulunurken, Fransa ve İngiltere'den el-Kaide'den ziyade IŞİD'e katılımların olması Roy'un tezini destekler niteliktedir. Şayet Avrupa toplumunun dışında kaldığını hisseden genç kitlelere siyasal ve sosyal alanda bir temsil alanı inşa etmezse IŞİD ve benzeri radikal yapılara duyulan sempati ve katılımlar azalmayabilir. Yabancı savaşçı sorunu hem Suriye ve Irak'taki siyasal reform ihtiyacının hem de Batı'daki sosyal reform ihtiyacının çözülmesiyle kontrol edilebilir bir seviyeye inebilir. ○

Araştırma Görevlisi, Sakarya Üniversitesi Ortadoğu Enstitüsü